

Samuel Beckett

HANGJÁTÉKTÖREDÉK

Török Gábor fordítása

Játékmester = J. Dick (néma)
Gyorsíró = G. Fox = F.

J. Kész, kisasszony?

G. Igen, uram.

J. Üres jegyzetomb, tartalék ceruzák?

G. Minden, uram.

J. Formája?

G. Kitűnő, uram.

J. Hát te, Dick? Adj neki! *(Bikacsök suhog. Csodálattal)* Kapd el! Ne sajnáld, nem apád!

Suhogás és a földre zuhanó test zaja

J. Jó! Vedd le a kámzsáját! *(Szünet)* Elbűvölő arc, ugye, kisasszony, igazán elbűvölő?

G. Igen, uram, már a könyökünkön jön ki, mégis minden alkalommal valóságos sokkot vált ki belőlem.

J. A pecket! *(Szünet)* A kendőt! *(Szünet)* Az alsó dugaszt is! *(Szünet)* Jól van! *(Súlyos bottal az íróasztalra csap)* Fox, nyisd ki a szemed, hogy megszokja a fényt, és nézz körül! *(Szünet)* Még mindig ugyanazt az együttest láthatod. Remélem...

G. *(elragadtatott hangon)* Ó...

J. Mi baj, kisasszony? Tán valami kis állat bújt a bájos alfelébe?

G. Fox rám mosolygott!

J. Kezdetnek nem rossz. *(Nyugtalanul)* Ilyesmi nem fordult volna még elő?

G. Dehogynem, uram, ugyan már, micsoda ötlet!

J. *(csalódottan)* Na persze. *(Szünet)* És mégis hatással van magára?

G. Istenem, ha ilyen hirtelen jön, ennyire jól látható, és ilyen gyorsan vége!

J. Jegyzi?

G. Ó, nem, uram, csak a szavakat. *(Szünet. Csodálkozva)* Az arcjátékot is leírom, uram?

J. Nem tudom, kisasszony. Bizonyos fitorokat talán.

G. De honnan tudjam...

J. *(határozottan)* Egyelőre ne! *(Botütés)* Fox, remélem, jól kialudtad magad az éjjel, és ma végre megszáll az ihlet, nem úgy, mint eddig. Kisasszony!

G. Tessék, uram.

J. Olvassa, kérem, a jelentést a tegnapi eredményekről, valahogy nem jól emlékszem rá.

G. *(olvás)* Alulírottak, akik...

J. Kihagy.

G. *(olvás)* ...sajnálattal állapítjuk meg, hogy az elhangzott szavak...

J. Az elhangzott szavak! *(Szünet)* Folytassa, kérem!

G. *(olvás)* ...sajnálattal állapítjuk meg, hogy az elhangzott szavak, nemkülönben pedig

a ma följegyzett szavak – ugyanazon okból – teljességgel elfogadhatatlanok. Különösen a második rész árulkodik olyan...

J. Kihagy.

G. *(olvas)* ...igazán kilátástalan, csupán jobb meggyőződésünk, hogy...

J. Kihagy. *(Szünet)* Tessék!

G. Ennyi az egész, uram.

J. Sajnálattal állapítjuk meg... teljességgel elfogadhatatlanok... igazán kilátástalan... *(Undorral)* Nyavalya. *(Szünet)* Jól van. Folytassa, kérem!

G. Ennyi az egész, uram. Hacsak föl nem olvasom az utasításokat is.

J. Csak olvassa!

G. Nem valami hízelgők ránk nézve, uram.

J. Ugyan már!

G. *(olvas)* ...nyomatékkal ismétljük meg már elhangzott utasításainkat, melyek szerint:

Egy: Kéretik a jalkiáltásokat nem említeni. Csak nyugtalanítanak minket.

Kettő: Kéretik az elhangzottakat pontosan rögzíteni. Minden szótag roppant fontos vagy fontos lehet.

Három: Kéretik a szóban forgó egyént a kihallgatások idején kívül jól elszigetelni, különösen pedig arról kell meggyőződni, hogy a pecek pontosan betölti rendeltetését. Abszolút fontos tehát, az abszolút szó kiemelve, a szóban forgó egyén szondával való táplálása, mégpedig *per buccam* vagy akár *per rectum*, azaz szájon vagy végbélen keresztül. A magányban elhangzott legapróbb szótörök, amelyre – mint Mauthner kimutatta – esedeg éppen a magány miatt már nincs is semmi szükség, az lehet, amit keresünk. Az utolsó négy szó kiemelve.

Négy: Kéretik...

J. Elég. *(Lehangoltan)* Hát jó. *(Szünet)* Hát jó.

G. Tizennégy óra elmúlt, uram.

J. *(lehangoltságából ocsúdva)* Mi múlt el?

G. Tizennégy óra elmúlt, uram.

J. *(durván)* Akkor meg mire vár? *(Szünet. Gyöngéden)* Bocsánat, kisasszony, de hisz tudja, gyomorfekélyem van. *(Szünet)* Bocsánat.

G. *(hidegen)* Kezdek a tegnapi kudarccal?

J. Volna szíves.

G. *(olvas)* Miután beszappanoztam a vakondot, bő vízben megmostam, és megszártottam a kandallónál, visszamentem a rejtekhelyre, és visszatettem a kis állatot a ketrecébe, ahol egy teli doboz fehér féreg várta, de ebben a pillanatban szívecskéje még dobogott, esküszöm, ó, istenem, istenem. *(Koppant ceruzájával az íróasztalon)* Istenem. *(Szünet)*

J. Hihetetlen. És ezzel be is fejezte, ha jól emlékszem.

G. Igen, uram. Nem akart mondani ennél többet.

J. Dick adott neki rendesen?

G. Nézzük csak... igen, kétszer is, uram. *(Szünet)*

J. Nem zavarja a fény, kisasszony? Leeresszük a redőnyt?

G. Köszönöm, uram, miattam ne. Szerintem soha nincs túl meleg, se túl hideg. De ha megengedi, levetném a köpenyemet.

J. *(lelkesen)* De tessék csak, kedves kisasszony, tessék csak! *(Szünet)* Ó, ha negyven évvel fiatalabb volnék!

G. *(újraolvassa)* Ó, istenem, istenem. *(Koppantás a ceruzával)* Istenem.

J. Ó, az ifjúság! Elszáll irgalmatlanul! De nem kár érte. *(Botütés)* Megvan? Tovább! *(Csönd)* Dick!

A bikacsök csapásai a testen. Fox elhaló kiáltása. Szünet

Nem vagyok a szövegben, ugye, kisasszony?

G. A fene. Kiradírozom.

J. Radírozzon csak, kisasszony, radírozzon, úgyis van már bajunk elég. *(Botütés)* Tovább. *(Csönd)* Dick.

F. Ó, igen, azért életem, ezt elmondhatjuk, mindenütt kövek, mindenütt...

J. *(botütés)* Csönd! Dick! *(Csönd. Révetegen)* Életem, életem... *(Szünet)* Ezt a formulát mint-ha már használta volna, nem igaz, kisasszony?

G. Melyik formulára gondol, uram?

J. „Életem.”

G. Ó, igen, uram. Ez az elgondolás valóban felbukkant már nála itt-ott. Talán nem pontosan ebben a formában, ezt most kapásból nem tudnám megmondani. Ám az utalások az életére egyáltalán nem ritkák, jóllehet nem is gyakoriak.

J. A saját életére?

G. Igen, uram, a saját életére.

J. *(csalódottan)* Na persze. Gondolhattam volna. *(Szünet)* De hát... az én memóriám...! *(Szünet)* Olvasta a Purgatóriumot, kisasszony, az isteni firenzeitől?

G. Sajnos, nem, uram. Én csak a Pokolt olvastam.

J. *(hületlenkedve)* A Purgatóriumot nem olvasta?

G. Sajnos, nem, uram.

J. Ott mindenki így sóhajtoz: voltam, voltam. Mint valami lélekharang. Hát nem különös?

G. Milyen értelemben, uram?

J. Hát az ember inkább azt várná: „Leszek.” Vagy nem? *(Szünet)* Nem?

G. *(finom együttérzéssel)* Szegények! *(Szünet)* Mindjárt tizenöt óra, uram.

J. *(sóhaj)* Jól van. Folytassuk.

G. *(olvas)* ...a falak sem messze...

J. Előbbről, kisasszony... hiszen nem ég a ház.

G. *(olvas)* ...életem, azt elmondhatjuk, mindenütt kövek, mindenütt... ez itt érthetetlen... falak...

J. *(botütés)* Tovább. *(Csönd)* Dick.

G. Uram!

J. *(türelmetlenül)* Mit akar, kisasszony? Nem látja, hogy rohan az idő?

G. Csak azt akartam mondani, uram, hogy egy kicsit kedvesebben, csak egy kicsit kedvesebben.

J. *(felháborodottan)* Máris? Aztán miért? *(Határozottan)* Nem, kisasszony. Én megértem az érzelmeit, de ragaszkodom a módszeremhez. Engedje meg, hogy felhívjam erre a figyelmét! *(Szünet. Konyorgón)* Engedje meg! Ne mondjon nemet! *(Szünet)* Ó, milyen aranyos! Leülhetsz, Dick! *(Szünet)* Módszerem lényege egyetlen szóban: REDUKÁLNI a nyomást, nem pedig fokozni. *(Lírai hangnemben)* A gyöngédség! Az ám az igazi emberi érték! Szülőanyja a bűnbánat! *(Természetes hangon)* Gyerünk, Dick!

Bikacsók utései a testen. Fox elhalón felkiált

Vigyázzon, kisasszony!

G. Ó, semmi baj, uram.

J. (botütés) ...falak... falak... vagy mi?

G. „sincsenek messze”, uram.

J. Ez az. (Botütés) „...a falak sincsenek messze.” (Botütés) Tovább. (Csönd) Dick!

G. Uram!

F. Igen, nincsenek messze, és a szemek, az a tekintet, alulról fölfelé, fölülről lefelé, aztán lassan korok, korszakok és vissza, lassan perog az a kevés kis időm, élőhalottként a kövekben, aztán hirtelen ott botorkáltam az alagútban. (Szünet. Botütés) Óceánok, igen, mondhatjuk, én folyosókon érkeztem, odafönt kéklett, a végén kéklett, ott is, igen, lebénult lábbal megálltam, és viszlát, viszlát, elestem, búcsú az évszakoktól, a következő utazásig. (Szünet. Botütés) Viszlát. (Szünet. Botütés. Szünet)

J. Dick!

F. Igen, elmondhatjuk, nincsenek messze, tavasszal a földön, messze fönt ősszel, vagy megfordítva, ha a nyár elmarad, ha a tél elmarad. (Szünet)

J. Hát ez igazán szép... messze fönt ősszel, ezek a sziszegők, mit szól hozzá, kisasszony?

G. Ó, igen, bizonyára...

Együtt

F. Igen, elmondhat...

J. Psz!

F. ...ó, és ez a fáradtság, micsoda fáradtság, és a fivérem bent a hasamban, az én öreg ikertestvérem... ő ott van a helyén, igen, a he... de nem, nem, de nem. (Szünet. Botütés) De én, hogyan álljak föl, hogyan induljak el, kinevettek majd, ő volt az, emésztette az éhség. Nyitassd fel magad, szokta mondani Maud, nyitassd föl a hasad, semmi az egész, odaadom neki a mellemet, ha még él, ó, de nem, de nem. (Szünet. Botütés) De nem. (Szünet)

J. (kedvesezetten) Aha.

G. Fox sír, uram, jegyezzem?

J. Nem tudom, kisasszony, igazán nem tudom. Mit tanácsol?

G. Hát talán... hogyan is mondják... emberi vonás gyanánt... van ilyen a mi nyelvünkben?

J. Én még sohasem találkoztam vele, kisasszony. De biztos létezik ilyen nyelvi fordulat.

F. ...vakarom, vakaródom...

J. Csönd! (Szünet) Elengedni!

G. Valahogy... így talán... ha meggondoljuk... esetleg... (Szünet)

J. Kisasszony, ismeri Sterne műveit?

G. Sajnos, nem, uram.

J. Talán tévedek, de úgy rémlik, Sterne-nél van az, hogy egy angyal száll le a földre, hogy fölvegyen egy elejtett könnyecseppet... igen, úgy rémlik... igaz, hogy Sterne püspök unokája volt. (Kesernyésen, mégis büszkén) Ó, ezek a régi irodalomkritikai emlékek, leleselkednek az emberre, úgyszólván minden pillanatban. (Szünet. Hirtelen határozottan) Jegyezze, kisasszony, jegyezze, aztán jöjjön, aminek jönnie kell. Hol is tartunk most... (Szünet) Ki ez a nő... hogyan...

G. Maud. Nem tudom, uram. Ma kerül szóba először a neve.

J. *(izgatottan)* Biztos?

G. Holtbiztos, uram. A nénikémet is Maudnak hívták, már csak ezért is mindenképpen megjegyeztem volna ezt a nevet, ha elhangzik. *(Szünet)*

J. Talán tévedek, de valahogy az az érzésem, hogy ősidők óta ez az első eset, hogy megnevez valakit. Nem?

G. Lehet, uram. Ha biztosra akarnék menni, mindent át kellene nézнем. Nagyon sokáig tartana.

J. A családja?

G. Arról semmi. Csodálkoztam is rajta. A magamé olyan fontos az életemben!

J. És egyszer csak, ugyanabban az időszakban, egy nő, ráadásul keresztnévvel, meg egy fivér. Ismerje el...! *(Szünet)*

G. Iker, uram...

J. Na igen, nem túlzottan meggyőző.

G. *(méltatlankodva)* De ez egyszerűen lehetetlen! A hasában! Még hogy az ő hasában!

J. De nem, nem, lehetséges, az ilyesmi lehetséges. A természet... *(halk nevelés)* tudja, hála istennek, gondoskodik... Na de kérem, a világ szörnyek nélkül!

Rövid szünet, hogy a hallgató elképzelje ezt

Nem, engem nem ez zavar. *(Melegen)* Nézzte, kisasszony, nem is annyira a dolog számít önmagában, dehogy. Nem. Hanem a szó, az ötlet! Ez az ötlet, hogy fivére van! *(Szünet)*
De különös ez a nő... mi is a neve?

G. Maud, uram.

J. Maud!

G. És akinek teje van, sőt ráadásul lesz is.

J. Szűzanya Mária! *(Szünet)* Kérem, kisasszony, olvassa vissza ezt a részt!

G. *(újraolvassa az említett részt)* De én, hogyan álljak föl, hogyan induljak el, kinevettek majd, ő volt az, emésztette az éhség. Nyittasd fel magad, szokta mondani Maud, nyittasd föl a hasad, semmi az egész, odaadom neki a mellemet, ha még él, ő, de nem, de nem. *(Ceruzájával kopog az asztalon)* De nem. *(Szünet)*

J. És ezután jött a könnycsepp.

G. Pontosan, uram. Amit én emberi vonásnak nevezek. *(Szünet)*

J. *(meghatottan, halkán)* Kisasszony.

G. *(halkán)* Igen, uram.

J. *(ugyanúgy)* Csak nem vagyunk közel a célhoz? *(Szünet)* Ó, milyen bájos, amikor kivillan a foga! Ó, bárcsak... *(habozik)* ...harminc évvel fiatalabb lennék!

G. Fél négy van, uram.

J. *(sóhaj)* Jó. Kezdje el! Kezdje újra!

G. „Ó, de nem, de...”

J. „Ó, de nem...” Nem?

G. Igaza van, uram. „Ó, de nem.”

J. *(szigorúan)* Kisasszony, figyelem!

G. „Ó, de nem, de nem. *(Koppantás a ceruzával)* De nem.”

J. *(botütés)* Tovább! *(Csönd)* Dick!

G. Fox alszik.

J. Talán csak egy egész kicsit, Dick! *(Enyhe utás a bikacsokkal)* Na, ennél azért nagyobb!

Nagy útés. Fox elhaló hangon fölkiált. Botütés

„Ó, de nem, de nem.” Tovább!

F. *(eszeveszett rémülettel)* El akarok menni! Megdögleni a kövek között!

J. Ó, de hiszen kezd újra! Megdögleni a kövek között!

G. Még jó, hogy megkötöttük!

J. *(gyöngéden)* Legyen eszed, Fox! Ennyire azért ne... Ülj le, Dick!... Tudjuk, nehéz helyzetben vagy, Fox. És azt is tudjuk, hogy nemcsak tőled függ a szabadulás. Talán utolsó leheletedig beszélsz, csak azt az egyetlen dolgot nem mondod ki, amely visszaadná neked a hön óhajtott magányt... mi ezt is tudjuk. De mindezekén túlmenően az is igaz, hogy minél többet beszélsz, annál nagyobbak az esélyeid. Így van, kisasszony?

G. Magától értetődik.

J. *(mintha rossz diáknak beszélne)* Ne csapongj hát! Térj a tárgyra! Bármiről van is szó! *(Tüsszent)* Több változatosságot! *(Tüsszent)* Ezekkel az örökös lakatlan helyekkel *(tüsszent)* szép, szép, de furcsállnám, ha ezekkel mennénk valamire, mert nem itt van a kutya elásva. *(Tüsszent)* Meg a miazmás tengerparti üregeid milyen *(tüsszent)* hatást keltenek hosszú távon, ha tudnád. *(Tüsszent)* Hát még az állataid! A dédelgetett zsebpatkányaid! *(Tüsszent)* Kisasszony, volna egy zsebkendője kölcsön?

G. Tessék, uram.

J. Nagyon kedves. *(Kifújja az orrát)* Köszönöm.

G. Ó, megtarthatja, uram.

J. Nem, nem, már rendben vagyok. *(Foxhoz)* Persze mi se tudjuk jobban, mint te, mit kellene mondanod, miféle szót kellene kimondanod. De mivel egész eddig egyetlen eredményed, hogy az a bizonyos szó nem jut eszedbe, szerintem nem kellene folyton ugyanazokat a régi dolgokat ismételtetned, mert így aztán végképp nem fog eszedbe jutni, legalábbis csodálkoznék az ellenkezőjén.

G. Alszik, uram.

J. *(hevesen)* Talán egy nevet kellene mondanod... valakinek a nevét, aki egyszer látott *(uralkodik magán)* ...valahol. Nem állítom, hogy erről van szó, de próbáld meg, próbáld meg, veszítenivalód úgyszincs! *(Magánkívül)* Még akkor is, ha nem igaz!

G. *(íjedten)* Ó... uram!

J. Apád, anyád, egy barátod, Beatrice vagy mit tudom én! Nem kérünk tőled lehetetlent. Mondj valakit, aki látott téged... valahol! *(Szünet)* Az a nő! Hogy is hívják?

G. Maud, uram.

J. Ezzel a Mauddal például egyszer talán keféltetek egy jót. Gondolkodj csak egy kicsit!

G. Alszik, uram.

J. Dick... de nem... várj csak! Csókolja meg, kisasszony, arról talán majd eszébe jut valami.

G. Hol, uram?

J. A szívében, a hasában... vagy másutt.

G. Nem, úgy értem, hol csókoljam őt meg, uram, melyik testrészét?

J. *(haraggal)* Na mit gondolsz, melyiket? Hát azt az átkozott, rohadt száját!

A gyorsító nő megcsókolja Foxot. Fox felüvölt

Csókolja véresre, szívja ki a véré!

Fox üvölt

Szopja a nyelvét! *(Csönd)*

G. Elvesztette az eszméletét, uram. *(Szünet)*

J. *(ostobán)* Kicsit talán erős voltam... *(Szünet)* Vagy talán túl korán dobtam be magát.

G. Nem, uram, tovább nem várhatott, hisz eljött az ideje. *(Elkeseredetten)* Én csináltam rosszul.

J. Ugyan, ugyan, kisasszony. Csacsiság. *(Szünet)* Eljárt az idő. *(Keserűen)* Túl sokat beszéltek.

G. Ugyan, ugyan, uram, ne mondjon ilyet! Hiszen éppen ez a dolga, mint... játékmesternek. *(Szünet)*

J. Az a könnyecsepp, kisasszony. Emlékszik rá?

G. Igen, uram, határozottan.

J. *(nyugtalan hangon)* Talán nem is az első.

G. Istenem, hát persze hogy nem. Milyen fura ötlet!

J. *(csalódottan)* Nahát, éppen ettől féltem.

G. Tavaly télen nem csak egyet, több könnyet is ejtett. Nem emlékszik?

J. Tavaly télen! De kedves kisasszony, még arra sem emlékszem, tegnap mi történt! Mindent a feledés köde borít az első anyai csókokkal együtt. Tavaly télen! *(Szünet. Halkan. Meghatottan)* Kisasszony.

G. *(halkan)* Uram.

J. Ez a... Maud... *(Szünet)*

G. *(bátorító hangon)* Igen, uram.

J. Hát... alig merem kimondani... de az az érzésem... ezen a ponton... azért... találunk valamit... végre...

G. Isten adja, uram.

J. Különösen e könnyecseppel közvetlenül Maud után. Nem az első, rendben van. Ám nem hasonló kontextusban.

G. És a tej, uram! A tejről ne feledkezzék meg!

J. No meg a mell. Szinte látom!

G. És azt a kérdést is föltehetjük, kinek köszönheti ezt az állapotát.

J. Miféle állapotát, kisasszony, nem értem.

G. Valaki megtermékenyítette. *(Szünet. Türelmetlenül)* Ha teje van, akkor valaki megtermékenyítette!

J. Hát igen!

G. De ki?

J. *(nagyon izgatottan)* Már mint... úgy gondolja...

G. Csupán fölteszem a kérdést. *(Szünet)*

J. Visszaolvasná nekem azt a részt, kisasszony?

G. *(olvas)* Nyittasd föl magad...

J. *(elbűvölten)* Ez a tegezés... bocsánat...

G. *(olvas)* Nyittasd föl magad, szokta mondani Maud...

J. Ez a gyakorítás! De ne hagyjon ki semmit, kérem, az egész szöveget akarom, az egészet...

G. Nem hagyok ki semmit, uram. *(Szünet)* Mit hagytam ki, uram?

J. *(ünnepélyesen)* „Két csók között.” *(Szarkasztikusan)* Semmit nem hagyott ki, csak ezt!

(*Haraggal*) Mit gondol, mikor végzünk, ha maga kihagyja az ilyen ritka gyöngyszemeket?

G. De uram, Fox semmi effélét nem mondott.

J. (*haraggal*) „...szokta mondani Maud, két csók között” stb. Javítsa!

G. De uram...

J. Miből úz csúfot, kisasszony? A hallásomból? A memóriámból? A jóhiszeműségemből? (*Mennydörögve*) Javítsa!

G. (*elhaló hangon*) Igenis, uram.

J. Na nézzük csak, most hogy mutat.

G. (*bizonytalan hangon*) „Nyittasd föl magad, szokta mondani Maud, két csók között, felnyitják a hasad, semmi az egész, odaadom neki a mellemet, ha még él, ó, de nem, de nem. (*Koppantás a ceruzával*) De nem.” (*Csend*)

J. Ne sírjon, kisasszony. Törölje meg a szép szemét, és mosolyogjon rám! Holnap, ki tudja, talán már szabadok leszünk.

Vörös István

ELŐSZÖR ÉS UTOLJÁRA

Úgy hajlik fölém, mint egy kövér
nő, hasamhoz ér a melle,
vastag combjait bámulom.
Mintha meg is ölelne.

Hiszen lehetne asszony is,
a teremtés nem férfimunka.
Vastag combjait bámulom.
Elálmosít napokra.

Teste ilyen csak neki lehet,
aki nem is tud a testről,
vastag combjait bámulom,
és egyre, egyre közelebbről.

Nem használ semmi illatszert,
jószagú a bőre,
vastag combjait bámulom,
de fizetnem kell előre.